

Hodnoticí aktivita

Zeměpisný fotbal na téma Souřadnice

Anotace

Tato aktivita je obsahově zaměřena na zeměpisné souřadnice. S využitím pravidel metody Zeměpisný fotbal umožňuje ověřit a zhodnotit míru osvojení znalostí a dovedností žáků spojených s danou látkou a zároveň i způsobilost žáků spolupracovat tak, aby všichni ověřované znalosti a dovednosti zvládli. Hodnoceny jsou přitom dva aspekty kompetence sociální a personální (účinná spolupráce; adekvátní interakce a sebereflexe). Součinnost členů „fotbalového mužstva“ doporučujeme popisovanou metodou procvičovat a hodnotit vícekrát, proto jsme připravili Zeměpisný fotbal ještě pro další dvě témata (Mapy, Klimadiagramy).

Komplexní systém hodnocení, CZ.02.3.68/0.0/0.0/15_001/0000751

Věk – cílová skupina

6. ročník

Časová dotace (rozsah výuky)

1–2 vyučovací hodiny. (Záleží na rozsahu opakovaného učiva a rovněž na tom, zda již znají pravidla „zápasu“ a kdy a jak dlouho se žáci na něj připravují, tj. společně ve skupině si opakují dané učivo.)

Znalostní a kompetenční předpoklady žáků

Aktivita obsahově koresponduje s tematickým celkem GEOGRAFICKÉ INFORMACE, ZDROJE DAT, KARTOGRAFIE A TOPOGRAFIE vzdělávacího oboru zeměpis (geografie). Je zacílena na **opakování** znalostí a dovedností potřebných pro identifikaci polohy místa a jeho charakteru, který vyplývá z dané polohy (např. věcně správně používat pojmy jako poledník, rovnoběžka, zeměpisné souřadnice, světové strany, zeměpisná poloha a další). Její úspěšná realizace proto vyžaduje, aby alespoň někteří žáci měli tyto znalosti a dovednosti osvojené.

Zároveň je vhodné, aby žáci měli **zkušenosti s pozorováním a reflektováním skupinové práce**, které provádí na základě předem stanovených „třídních“ pravidel. Mají-li být výsledky reflexe podkladem pro poučení všech, jak se zlepšovat ve skupinové práci, inspirací mohou být například teze z práce Ginnis (2017)¹.

Prostorové a materiální požadavky na realizaci

Aktivita je navržena k využití v učebně, ve které je možné sesednutí žáků do skupin. Každý žák by měl mít k dispozici svůj sešit, psací potřeby a školní atlas.

Během „fotbalového zápasu“ vybraní žáci (čtyři za každý tým) odpovídají na jednotlivé otázky. Je vhodné, když všichni žáci ve třídě mohou během fotbalového zápasu vidět postupně zadání jednotlivých úloh (např. na PP prezentaci).

Za porušení pravidel během „zápasu“ může rozhodčí udělit žlutou kartu, proto je vhodné mít připravené žluté kartičky.

Vzdělávací obor

Zeměpis

¹ Ginnis (2017, s. 191–193):

1. Pozorovatelé ústně či písemně popisují, co viděli a slyšeli (ne své domněnky).
2. Zaměřují se na popis chování a přitom se vyhýbají jakémukoli náznaku obvinění. Proto např.
 - 2.1 Používají 1. osobu jednotného čísla (např. Všiml jsem si ...), nikoli 2. osobu (např. Neudělal jsi ...).
 - 2.2 Nepoužívají výrazy jako měl bys, musíš. Chtějí-li poskytnout radu, větu začínou spíše slovy „Myslím si“, „Podle mého názoru“.
3. Všimají si, co oni sami a spolužáci dělali kromě práce, kterou měli vykonávat, aby dokázali odpovědět například na tyto otázky:
 - 3.1 Jaké typy chování se vyskytly (např. přerušování, ignorování, odporování, položení otázky, shrnutí, ustoupení druhému, stání si za vlastním názorem aj.)?
 - 3.2 Jaké výrazné role se vyskytly (např. lídr, učitel, zapisovatel, mluvčí aj.)?
 - 3.3 Podíleli se všichni na úkolu stejnou měrou? Jaký to mělo vliv na splnění úkolu?

Očekávaný výstup

Z-9-1-02 používá s porozuměním základní geografickou, topografickou a kartografickou terminologii.

Hodnocená klíčová kompetence

Kompetence sociální a personální.

Podrobnější informace k hodnoceným schopnostem a dovednostem klíčové kompetence

Tato aktivita je zacílena na hodnocení dvou okruhů dovedností.

1) První obsahuje vybrané dovednosti klíčové kompetence sociální a personální. Lze je rozdělit podle 2 aspektů do dvou částí. Konkrétně:

- **účinná spolupráce:** účinně spolupracuje při dosažení společného cíle; přispívá k utváření příjemné pracovní atmosféry; chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu; přispívá k diskusi v malé skupině i celé třídy;
- **adekvátní interakce a sebereflexe:** oceňuje zkušenosti druhých lidí a umí jim naslouchat; dovede rozvíjet kvalitní mezilidské vztahy; respektuje různá hlediska a čerpá poučení od druhých.

Míra osvojení těchto dovedností je posuzována podle čtyřstupňové škály (1 – začínající, 2 – poučený, 3 – aktivně užívající, 4 – pokročilý) u osmi vybraných žáků na základě pozorování učitele a písemné reflexe žáků v jejich dotazníku (= *posouzení vlastní práce a práce celé skupiny*).

2) Obsahové zaměření hodiny (viz *zadání úloh a jejich řešení*) a zvolená výuková metoda (Zeměpisný fotbal) umožňuje rovněž hodnotit u vybraných žáků míru osvojení vybraných oborových dovedností. Konkrétně:

- věcně správně používat pojmy poledník, rovnoběžka, zeměpisné souřadnice, světové strany
- určit zeměpisné souřadnice konkrétního místa v mapách různého měřítka
- vyhledat v mapě název místa, jehož poloha je dána zeměpisnými souřadnicemi
- popsat pomocí světových stran, známe-li polohu místa A a B (danou zeměpisnými souřadnicemi), jakým směrem se tato dvě místa od sebe nacházejí

Součástí hodnocí aktivity

- Zeměpisný fotbal na téma Souřadnice – arch pro učitele – individuální hodnocení žáků
- Zeměpisný fotbal na téma Souřadnice – informace pro učitele: popis jednotlivých fází výuky
- Zeměpisný fotbal na téma Souřadnice – zadání úloh a jejich řešení
- Zeměpisný fotbal na téma Souřadnice – posouzení vlastní práce a práce celé skupiny (žákovský dotazník)

- Zeměpisný fotbal na téma Souřadnice – hodnocení

Struktura a organizace realizace hodnoticí aktivity

1. Úvodní informace učitele
2. Práce (trénink) ve skupinách
3. Realizace zeměpisného fotbalu
4. Písemná sebereflexe žáků
5. Závěrečná reflexe učitele i žáků

Podrobněji viz informace pro učitele: popis jednotlivých fází výuky

Rozsah hodnocení

S ohledem na náročnost sledování kompetence sociální a personální doporučujeme v této výukové aktivitě hodnotit individuální výkony pouze u osmi vybraných žáků, tj. čtyři žáci za každý tým. Výběr těchto žáků si volí vyučující. Součinnost členů skupiny („fotbalového mužstva“) doporučujeme popisovanou metodou procvičovat a hodnotit vícekrát, i když to bude prostřednictvím jiného učiva.

Obměna hodnoticí aktivity ve výuce

Navrženou aktivitu je možné obměňovat více způsoby, popřípadě se nabízí kombinace uvedených a dalších variant. Například:

- 1) upravit výběr úloh uvedených v příloze
- 2) zaměřit se na zcela jiné znalosti a dovednosti žáků
- 3) upravit pravidla metody „fotbal“ například tak, že žáci dopředu znají modelové otázky a úkoly. V této variantě se pak nabízí hodnotit klíčovou kompetenci k učení (tj. např. zda žáci znají a dokážou aplikovat různé strategie učení) a na vlastní „zápas“ se pak mohou připravovat ve skupinách mimo vyučování.

Jestliže je záměrem učitele získat pozorováním podklady pro hodnocení sociálně personálních dovedností žáků při skupinové práci, je důležité, aby ověřované znalosti a dovednosti si žáci společně procvičovali přímo v hodině. Tato skutečnost tak limituje rozsah ověřovaných výkonů žáků, neboť je potřeba našetřit čas i na další fáze hodiny včetně její reflexe. Jestliže se opakuje rozsáhlejší učivo, je možné jednotlivé fáze aktivity rozložit do dvou vyučovacích hodin.